

УДК 304+784.6

Власова Альона Юріївна

аспірантка

Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

alonavlasova@yandex.ru

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ ТА ЇЇ МОВА

Анотація. У статті проаналізовано українську пісню як явище національної масової культури та як культурологічний феномен українського суспільства, розглянуто поняття кітч у ролі штучного продукту масової культури, охарактеризовано культурологічний аспект сучасних українських пісень на прикладі творчості С.Вакарчука, Кузьми Скрябіна, С. Положинського, О. Скрипки, Л. Герасимчук.

Ключові слова: масова культура, кітч, українська пісня, оказіоналізм, патріотизм.

Протягом усього існування людства його незмінним супутником була, є й, сподіваємося, буде залишатися пісня. При цьому особливу увагу варто приділити українській сучасній пісні. Прослуховування музики або читання текстів музичних творів - це створення певного духовного настрою. Пісня - важлива складова виховання психокорегуючого впливу на людину та культурно-духовне виховання, апробоване протягом багатьох століть.

Пісня була завжди «візитною карткою» української культури.

Гарна пісня здатна чинити дива, спроможна створити справжнього патріота. Головний зміст мови пісні передається все-таки словами. Адже слово – це інформація, код, енергія [2; с.135].

Сьогодні сучасна українська пісня становить науковий інтерес як явище національної масової культури й актуальна як культурологічний феномен українського суспільства, як важливий елемент духовно-культурного життя українського соціуму.

Пісня як явище масової культури має свої особливості розвитку: вони зумовлені тими змінами, які відбуваються в естетичних запитах суспільства, мистецькому житті.

Пісня завжди займала важливе місце у духовно-культурному житті українського соціуму. Саме в пісенному мистецтві жила наша мова у час

заборон і переслідувань. Музичне мистецтво має важливе значення у відродженні й актуалізації художніх цінностей, в інтеграції та культурному розвитку українського суспільства. Сучасна українська пісня має велику популярність. Про це свідчать численні перемоги наших виконавців на вітчизняних і міжнародних конкурсах. Та чи завжди пісня формує позитивний імідж українського суспільства і його культури? Часто сучасна музика втрачає своє первинне мистецько-естетичне призначення і демонструє зразки мовлення так званих мовних низів. Вона вбирає в себе просторічну і сленгову, запозичену й кальковану лексику, орфоепічні та синтаксичні помилки. [4; С. 36 – 39.]

Аналіз наукових праць, що стосуються питання масової культури, доводить, що естетичні ознаки масової культури мають аналогії і в музичному мистецтві, зокрема у пісні.

Молодь зазнає значного впливу від своїх кумирів. На деякому історичному етапі українська музика була одноманітною, неоригінальною. Але зараз в XXI ст. спостерігаємо інше: з'явилася частка української музики, яка знайшла свого слухача.

Нині основна ознака масової культури - масовість, що полягає у тенденції до спрощеності, стандартизації культурних форм вираження, примітивізації змісту. Це зумовлено комерційною сутністю та соціальними факторами. Тому, Т. Адорно вважав, що термін «масова культура» має синонім «індустрія культури», що безпосередньо пов'язано з економічним прибутком. Продукт масової культури не потребує для сприйняття ніяких інтелектуальних та емоційних зусиль, тому він є цілком адаптованим до потреб споживача.

Характерні риси штучного продукту масової культури виражає поняття та явище кітчю.

Основні риси кітчю масової культури та масової музичної культури досліджували у своїх роботах Т. Адорно, Ж. Бодрійар, К. Грінберг, Н. Кондратова, А. Кукаркін, С. Некрасов, А. Поляков, В. Рожновський, А. Яковлева та ін..

Але стверджувати те, що кітч не має абсолютно естетичних ознак, не можна, тому що він, маючи вагоме значення в просторі сучасної культури, є важливим джерелом естетичного досвіду людської свідомості.

Звичайно, кітч має також позитивну особливість: він володіє значною підривною силою, що зумовлена показовістю позитивного, він перетворює нематеріальне в матеріальне, неявне робить явним, опредмечує мрії і бажання людей. У сучасному світі кітч – медіатор бажань. Перетворюючи репрезентацію на дійство, в якому задіяний емоційний людський досвід, кітч робить бажане привабливим. [1; с.460-480]

Вище вказані естетичні характеристики кітчу притаманні також і музичному світові.

Українська пісня – романтична, щиросердечна, радісна, креативно-філософська і водночас невимушено легка. Вона народилася із лагідної маминої колискової і фольклорного колориту вічно живих традицій карпатського народу. Народилася для того, щоб жити вічно. Українці, напевно – найспівочіша нація у світі, тому що вміють відчувати лірично, витончено і ніжно, тому що музика українця – це акорди його серця, це мелодія його незламного духу.

Справою популяризації української мови в пісні займаються Кузьма та Святослав Вакарчук. Їм не потрібно було переходити на російську мову аби стати суперпопулярними навіть в Росії.

Із поетичним словом завжди водили дружбу Тарас Чубай і «Плач Єремії».

До крила «літературно-заангажованих» можна додати й «Королівських зайців» зі Львова. У альбомі «Казки королівства А-Мазох» лідер-вокалістка Леся Герасимчук втілила поезії Лесі Українки, Ліни Костенко, Павла Тичини і Беранже у жанрі, який вона сама визначила як «альтернативний романс». Матеріалізація казки, наближення двох світів — видимого і ірреального — ця дивовижна субстанція Лесиної творчості пронизує нас.

Справжній український музичний кітч представлено у творчості гурту «ВВ». Олег Скрипка підкорив слухачів виконанням попурі з українських

народних пісень у своїй стилістиці. Цей гурт випромінює непідробний драйв, пронизливу ширість, нештучну театральність, сентиментальність та ліризм, саме цьому гуртові завдячуємо за започаткування знаменитого етнофестивалю «Країна мрій». Але гурт «ВВ» демонструє не лише позитивні ознаки кітч, також і негативні. Часом музиканти несвідомо нівечать українську літературну мову, а тому чуємо своєрідний суржик.

Якщо говорити про український попсовий кітч, то він має наступні ознаки: інтелектуальний зміст тексту пісні має бути мінімальним, адже інтелект вбиває шлягер; музичний супровід тотожний текстові – танцювально-дискотечний; відеокліп – обов'язкова присутність атрибутів заможного життя. Цільова аудиторія цієї кітчевості або несмаку, юне покоління, яке ще не має імунітету до такої масовості.

Сьогодні кітч є провідним інструментарієм піднесенням національної ідентичності.

На межі високої та масової культури творить Святослав Вакарчук з гурту «Океан Ельзи». Він намагається творити добру музику з елементами кітч.

Святослав Вакарчук не пише соціальні тексти на замовлення, не приховує того, що насправді хоче сказати. У репертуарі гурту «Океан Ельзи» не знайти жодної російськомовної пісні.

Деякі пісні Святослава, написані ще 10 років тому, стають в наш час пророчими або в них вкладають політичний зміст. Сам Вакарчук стверджує: «Писати соціальні тексти на догоду публіці неможливо, бо творчість не витримує іспиту прагматикою».

Джон Леннон, який був і генієм, і циніком, свого часу бавився з критиками та слухачами, ховаючи усвідомлену маячню у свої тексти, аби подивитися, який це матиме ефект. Він отримував задоволення, спостерігаючи, як "дослідники" шукали у беззмістовних фразах потаємний смисл, якого там насправді не було. Вакарчук не приховує у своїх піснях того, що хоче сказати та не пише соціальних текстів на замовлення. Але в піснях «Майже весна», «Без бою», «Незалежність» українці вбачають та вкладають в них метафоричний

соціальний та політичний підтекст. Текст пісні «Незалежність» суцільно двозначний, що є дійсно цікавим. В даному тексті Незалежність може бути і жінкою, і незалежністю України.

Учасники гурту „Океан Ельзи” є вихідцями із західної частини нашої держави, а конкретніше – зі Львівської області, тому можна говорити про вплив на їхнє мовлення діалектного оточення. Невипадково помічаємо випадок неправильного слововживання: „Але сльози на твою обличчі...” – слово в пісні вжито в діалектній формі (твою замість твоєму). Цей випадок пояснюємо прагненням до більшої милозвучності мовлення, щоб воно збігалось з акордами пісні.

У піснях Вакарчука звучать етнічні мотиви. У пісні «З нею» Вакарчук культивує у собі народний голос та національний патріотизм. Є у репертуарі драйвові пісні «Стріляй» та ліричні «Обійми». Мабуть, використання наказового способу дієслів відтворює нам цю драйвовість та динамічність пісні.

Пророкою, дійсно, стала пісня океанівців «18 хвилин»: «Ми так ховалися від зими 18 хвилин назад! Листопад, стали видимими ми знов. Ми так ховалися від зими. 18 хвилин назад! Листопад, листопад, листопад!».

Якщо проаналізувати тексти пісень Святослава Вакарчука, то можна відзначити, що значну перевагу автор надає займеннику ти, який має полісемантичне значення: ти - жінка, ти – Україна. У пісні «Небо над Дніпром» спостерігаємо:

Ти завжди зі мною! Ти – моя душа,
Ти – мій талісман, моя Афіна!

Також цікавим є використання омоніму надія в пісні «Надя»:

Скажу я вам:
Як весело жити, коли Надіє є!

Отже, принаймні, частина текстів Вакарчука є патріотичними, соціальними і революційним, себто закликають до пробудження. Натомість у пісні «Стіна» йдеться про період умовно післявоєнний (післяреволюційний):

«Де ми з тобою будем,

Коли закінчиться наша війна?
 Чи вистачить нам сили
 Зробити так, щоби впала стіна?
 Чи стане нам бажання
 Забути те, що зробила стіна?»

Кузьма Скрябін у одній із власних композицій порушив надзвичайно болісну тему для сучасного українця: «На твоїх джинсах – американський прапор, на твоїй майці – канадське кленове листя. У твоїх очах видно тільки одне питання: хто мені скаже: чому я тут народився?» Співак закликає нас не соромитися України, а ще краще – «стати для батька нормальним сином».

З останніми подіями у нашій державі українські виконавці все більше уваги приділяють актуальним проблемам. Зокрема, Андрій Кузьменко відгукнувся на події на вулиці Грушевського піснею «Революція у вогні». Звернувся до слухачів-українців: «Де правду шукати, коли брат на брата?» і "Я хочу тут жити, а не вмирати".

Немає у світовій історії прикладів розквіту самобутньої держави, де з національного було збережено лише пісню! Отож, розбудовуючи Україну, потрібно виходити з української національної ідеї, відроджувати український дух, українську мову. А пісня має виконати свою ключову, об'єднуючу, консолідуючу місію!

Список використаних джерел

1. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми : статті та есеї/ Тамара Гундорова. – К.: Грані – Т, 2013. – 548.
2. Спутник музыканта / [ред. - состав. А.Л.Островский]. - М.-Л.: Советский композитор, 1964. – 158 с..
3. Яручик Ю. Культура мовлення українських музичних гуртів / Ю. Яручик // Дивослово. – 2012. – № 8. – С. 36 – 39.

CULTURAL ASPECT OF MODERN UKRAINIAN SONG AND ITS LANGUAGE

Abstract. In the article is described the cultural aspect of modern Ukrainian songs, is analyzed the influence of song to culture, is revealed the meaning songs of the young singers in Ukraine such as Andriy Kuzmenko, Svyatoslav Vakarchuk, Oleg Skrypka, is defined the main feaches, which show aspects of cooperation culture and song.

Keywords: mass culture, kitch, Ukrainian song, patriotism.